

PLURALISMUL EDUCAȚIONAL ȘI PREDAREA VALORILOR ÎNTR-O SOCIETATE MULTICULTURALĂ

Drd. Claudia MATEI (VARGA)

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, Romania,

info.matei@icloud.com

ABSTRACT: Educational pluralism and teaching values in a multicultural society.

This article explores the role of education in promoting religious pluralism and collective values in a social landscape dominated by individualism and extremism. In a world where religious polarization and tensions are amplified by growing individualism, education becomes an essential tool for cultivating mutual understanding and respect. The paper emphasizes the importance of developing a curriculum that reflects cultural and religious diversity, providing students with critical thinking skills, empathy and global awareness. At the same time, the article analyzes the risks of an education lacking a pluralistic orientation, which can contribute to extremism and weaken social cohesion. In conclusion, pluralist education is presented as an effective antidote to radicalization tendencies, with the role of promoting harmony and understanding in a diverse and interdependent society.

Keywords: *educational pluralism, individualism, extremism, religious diversity, social cohesion.*

Introducere

Într-o lume din ce în ce mai diversificată și interconectată, educația se confruntă cu provocări majore, aduse de globalizare¹, creșterea individualismului și tensiunile religioase. Educația modernă nu mai are doar rolul de a transmite cunoștințe, ci devine esențială în cultivarea valorilor care permit

1 Rotaru, Ioan-Gheorghe, "Globalization and its effect on religion", *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (eds.), Les Arcs, France, Iarsic, 2014, vol.1, nr.1, pp.532-541.

coexistența armonioasă într-o societate pluralistă. În contextul actual, globalizarea a adus indivizi din medii culturale și religioase variate în contact strâns, creând un cadru bogat pentru schimbul de idei, dar și pentru posibile conflicte cauzate de diferențele de valori și perspective.

Pe de altă parte, individualismul modern, deși promovează autonomia personală și libertatea de alegere, poate contribui la polarizare, alimentând tendințe de separare și distanțare socială. În absența unui cadru educațional care să sprijine valorile colective și responsabilitatea față de comunitate, individualismul poate încuraja o mentalitate de izolare și respingere a diversității, deschizând calea extremismului și intoleranței. Astfel, educația capătă un rol important în contracararea acestor riscuri prin promovarea pluralismului și a toleranței.

Acest articol explorează cum valorile educaționale actuale pot sprijini pluralismul religios și coeziunea socială în peisajul individualismului cotidian și al extremismului. Sunt discutate modurile prin care educația poate contribui la formarea unor cetățeni empatici, care apreciază diversitatea și sunt capabili să construiască punți de înțelegere între grupuri diferite. Articolul analizează, de asemenea, importanța introducerii unui curriculum care să reflecte diversitatea culturală și religioasă, evidențiind cum aceste practici pot ajuta la reducerea tensiunilor și la prevenirea polarizării

Individualismul contemporan și impactul asupra valorilor educaționale

Individualismul modern, trăsătură dominantă în societățile contemporane, aduce atât beneficii, cât și provocări semnificative în contextul educațional. Pe de o parte, individualismul promovează autonomia personală, libertatea de alegere și afirmarea propriei identități, elemente esențiale în dezvoltarea fiecărui elev ca persoană independentă și responsabilă.¹ Aceste valori încurajează elevii să se exprime liber, să gândească critic și să își dezvolte un simț al propriei identități, contribuind la formarea unei conștiințe individuale puternice, capabile să facă față provocărilor unei lumi în continuă schimbare.²

Cu toate acestea, accentul excesiv pus pe individualism poate avea

1 Taylor, C., *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, New Jersey, Princeton University Press, 1994, p. 45.

2 Bauman, Z., *The Individualized Society*, Cambridge, Polity Press, 2001, pp.119-121.

efecte adverse asupra coeziunii sociale și asupra valorilor colective. Într-o atmosferă educațională dominată de individualism, există riscul ca elevii să acorde o importanță disproporționată intereselor și dorințelor personale, ignorând sau minimalizând contribuția și importanța comunității din care fac parte³. Această orientare spre sine poate să submineze dezvoltarea unor valori precum solidaritatea, responsabilitatea socială și empatia, valori fundamentale pentru o societate echilibrată și armonioasă.⁴

Mai mult, individualismul exacerbat poate crea o competiție acerbă între elevi, încurajând o mentalitate de „supraviețuire a celui mai adaptat” în detrimentul cooperării și colaborării. Acest climat competitiv poate duce la alienare și la creșterea distanței dintre indivizi, în special în grupuri eterogene din punct de vedere cultural și religios⁵. De asemenea, poate limita capacitatea elevilor de a empatiza cu ceilalți și de a recunoaște importanța diversității de perspective. În absența unei educații care să valorizeze pluralismul și respectul reciproc, individualismul poate crea o fundație vulnerabilă pentru apariția intoleranței și a extremismului.⁶

Astfel, este esențial ca sistemele educaționale să integreze valori colective, precum toleranța, empatia și respectul față de diversitatea culturală și religioasă.⁷ Aceste valori colective nu doar că sprijină interacțiunile pozitive între indivizi din medii diferite, dar sunt fundamentale pentru o societate care se confruntă cu provocările globalizării și ale interdependenței. Educația trebuie să ofere un echilibru între dezvoltarea individuală și responsabilitatea față de comunitate, încurajându-i pe elevi să se perceapă nu doar ca indivizi autonomi, ci și ca membri activi ai unei comunități.⁸

Pentru a forma o generație de cetățeni care contribuie la o societate echilibrată, este nevoie de un curriculum care să includă activități de grup,

3 Sen, A., *Identity and Violence: The Illusion of Destiny*, New York, W.W. Norton & Company, pp.97-115.

4 *Ibidem*.

5 Delors, J., *Learning: The Treasure Within*, Paris, Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-First Century, 1996, p.42.

6 Gutmann, A., *Democratic Education*, Princeton, Princeton University Press, 1999, p.55.

7 Rotaru, Ioan-Gheorghe, “Plea for Human Dignity”, în *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, Volume 1, pp. 29-43.

8 Biesta, G. J., *Beyond Learning: Democratic Education for a Human Future*, Boulder, Paradigm Publishers, 2006, pp.15-30.

programe de implicare socială și discuții despre importanța solidarității și a respectului reciproc. În acest fel, elevii pot învăța să aprecieze și să respecte diversitatea, recunoscând valoarea colectivă a unei societăți în care toți indivizii contribuie la bunăstarea comună.⁹

Pluralismul religios și rolul său în educație

Pluralismul religios este o trăsătură definitorie a societăților contemporane, caracterizată prin coexistența mai multor tradiții și credințe religioase.¹⁰ Într-un astfel de context, educația pluralistă devine esențială pentru a promova respectul și înțelegerea între indivizi din diverse medii religioase.¹¹ Educația nu trebuie să se limiteze la transmiterea de cunoștințe despre diferite religii, ci ar trebui să devină un spațiu în care elevii învață să aprecieze diversitatea și să dezvolte abilități interumane necesare pentru o conviețuire pașnică.¹²

Un curriculum educațional care integrează pluralismul religios poate contribui la crearea unei atmosfere de respect și toleranță. Acesta ar trebui să includă studii despre diferitele tradiții religioase, istoria acestora, valorile fundamentale și practicile de bază.¹³ Prin expunerea la diverse perspective religioase, elevii pot învăța nu doar despre credințele altora, ci și despre modul în care aceste credințe influențează comportamentele și valorile comunităților. Astfel, educația devine un vehicul pentru dezvoltarea empatiei și a înțelegerii inter-religioase.¹⁴

Importanța educației pluraliste este evidențiată și în contextul creșterii extremismului și intoleranței în societate. În absența unei educații care să promoveze pluralismul, tinerii pot deveni vulnerabili la ideologii extreme care folosesc diferențele religioase ca un pretext pentru a justifica vi-

9 *Ibidem*, pp.56-70.

10 Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitate-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

11 Banks, J. A., *Diversity and Citizenship Education: Global Perspectives*, San Francisco, Jossey-Bass, 2008, 15-30.

12 Nussbaum, M. C., *Cultivating Humanity: A Classical Defense of Reform in Liberal Education*, Cambridge, Harvard University Press, 1997, pp. 89-104.

13 Appiah, K. A., *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*, New York, W.W. Norton & Company, 2006, pp.107-120.

14 Biesta, G. J., *Beyond Learning: Democratic Education for a Human Future*, Boulder, Paradigm Publishers, 2006, 56-70.

olența și discriminarea.¹⁵ Educația pluralistă, prin valorificarea dialogului inter-religios și a învățării despre diversitate, poate contribui la prevenirea acestor tendințe periculoase.¹⁶

Un alt aspect esențial al educației pluraliste este acela de a oferi un cadru în care elevii să poată explora propria identitate religioasă într-un mod sănătos și respectuos față de cei din jur. Această explorare poate conduce la o mai bună înțelegere a diversității umane și a complexității credințelor și valorilor.¹⁷ De asemenea, educația pluralistă încurajează gândirea critică, ajutând elevii să analizeze nu doar propriile credințe, ci și pe cele ale altora, contribuind la dezvoltarea unei conștiințe globale și a unui angajament față de drepturile omului.¹⁸

Pentru a implementa un astfel de curriculum, este necesară formarea cadrelor didactice care să fie capabile să abordeze subiectele religioase cu deschidere și obiectivitate. Cadrele didactice trebuie să fie pregătite să faciliteze discuții despre credințe și valori, promovând un mediu în care elevii se simt în siguranță să își exprime opiniile și întrebările.¹⁹ Prin dezvoltarea unor competențe de comunicare interculturală, educația poate contribui la construirea unor comunități mai unite și mai tolerante.²⁰

Riscurile extremismului în absența educației pentru pluralism

Lipsa unei educații care promovează pluralismul poate avea consecințe grave asupra societății, contribuind la polarizare și la apariția extremismului. Într-o lume interconectată, unde indivizii din medii culturale și religioase diverse interacționează constant, absența unui cadru educațional care să

15 Gutmann, A., *Democratic Education*, Princeton, Princeton University Press, 1999, pp.56-70.

16 Oprean, D., „Remedies for Abusive Religiosity: An Interdisciplinary Conversation”, (Vol. 5), *Scientia Moralitas International Journal of Multidisciplinary Research*, 15-30, 2020, pp.15-30.

17 Rorty, R., *Contingency, Irony, and Solidarity*, Cambridge, Cambridge University Press, 1989, pp. 22-38.

18 Sen, A., *Identity and Violence: The Illusion of Destiny*, New York, W.W. Norton & Company, 2005, pp. 97-115.

19 Noddings, N., *The Challenge to Care in Schools: An Alternative Approach to Education*, New York, Teachers College Press, 2005, pp.43-56.

20 Biesta, G. J., *Beyond Learning: Democratic Education for a Human Future*, Boulder, Paradigm Publishers, 2006, pp. 78-89.

valorizeze diversitatea poate duce la o înțelegere superficială a celorlalți.²¹ În acest context, educația pluralistă nu doar că îmbogățește cunoștințele elevilor despre diverse culturi și religii, dar contribuie și la construirea unor relații interpersonale bazate pe respect reciproc.

Unul dintre principalele riscuri asociate cu ignorarea diversității este formarea stereotipurilor negative. Atunci când elevii nu sunt expuși la o gamă variată de perspective religioase și culturale, există tendința de a reduce indivizii la etichete simpliste și prejudecăți.²² De exemplu, în comunități în care educația nu abordează tematici precum diversitatea religioasă, tinerii pot dezvolta o imagine distorsionată a grupurilor minoritare, considerându-le ca fiind inferioare sau amenințătoare. Această formare a stereotipurilor poate alimenta tensiuni sociale și poate duce la marginalizarea anumitor grupuri.²³

Un alt aspect de luat în considerare este faptul că lipsa educației pluraliste poate crea un climat de frică și neîncredere între diferite comunități religioase. Când indivizii nu înțeleg credințele și valorile altora, devin mai susceptibili la influențe negative, care promovează diviziunea și ostilitatea.²⁴ Acest tip de climat poate facilita ascensiunea grupurilor extremiste, care folosesc frica și neîncrederea pentru a-și justifica acțiunile violente. De exemplu, organizații extremiste pot exploata nescuzarea și lipsa de educație pentru a recruta membri, promițându-le un sentiment de apartenență și o identitate clară într-o lume percepută ca fiind ostilă.²⁵

În plus, în societățile în care educația nu încurajează dialogul inter-religios și respectul față de diversitate, pot apărea conflicte deschise. Aceste conflicte nu sunt întotdeauna vizibile, dar ele pot exploda în momente de tensiune socială sau criză economică, când comunitățile se simt amenințate.²⁶ De exemplu, în anumite regiuni, lipsa educației pluraliste a

21 Sen, A., *Identity and Violence: The Illusion of Destiny*, New York, W.W. Norton & Company, 2005, pp. 97-115.

22 Rorty, R., *Contingency, Irony, and Solidarity*, Cambridge, Cambridge University Press, 1989, pp. 22-38.

23 Nussbaum, M. C., *Cultivating Humanity: A Classical Defense of Reform in Liberal Education*, Cambridge, Harvard University Press, 1997, pp.89-104.

24 Gutmann, A., *Democratic Education*, Princeton, Princeton University Press, 1999, pp.215-230.

25 Delors, J., *Learning: The Treasure Within*, Paris, Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-First Century, 1996, pp.80-95.

26 Rorty, R., *Contingency, Irony, and Solidarity*, Cambridge, Cambridge University Press, 1989, pp.22-38.

contribuit la violențe interetnice, în care grupuri diferite se atacă reciproc din cauza neînțelegerilor și a prejudecăților acumulate în timp.²⁷

Într-un context global, ignoranța față de pluralism poate exacerba problemele legate de migrație și integrare. Pe măsură ce numărul migranților și refugiaților crește, o educație care nu promovează pluralismul și toleranța poate duce la conflicte între noii veniți și populațiile autohtone.²⁸ Această tensiune poate genera un sentiment de excludere și ostilitate, care la rândul său poate fi exploatat de politicieni sau grupuri extremiste pentru a-și promova agenda²⁹

Rolul valorilor educaționale actuale în combaterea extremismului și promovarea coeziunii sociale

Valorile educaționale moderne joacă un rol esențial în combaterea extremismului și în promovarea coeziunii sociale într-o lume caracterizată de diversitate și interdependență.³⁰ Aceste valori nu sunt doar abstracte, ci se manifestă prin practici educaționale care contribuie la formarea unor indivizi capabili să construiască o societate tolerantă și inclusivă.³¹ Printre aceste valori, gândirea critică, empatia și responsabilitatea socială se evidențiază ca fiind fundamentale.³²

Gândirea critică este o competență esențială care permite elevilor să analizeze informațiile dintr-o perspectivă obiectivă și să evalueze diferitele surse de informație.³³ Aceasta nu se limitează doar la memorarea faptelor, ci încurajează elevii să pună la îndoială și să conteste ideile preconcepționale.³⁴ În

27 Sen, A., *Identity and Violence: The Illusion of Destiny*, New York, W.W. Norton & Company, 2005, p. 43.

28 *Ibidem*, pp. 97-115.

29 Noddings, N., *The Challenge to Care in Schools: An Alternative Approach to Education*, New York, Teachers College Press, 2005, pp.43-56.

30 Nussbaum, M. C., *Cultivating Humanity: A Classical Defense of Reform in Liberal Education*, Cambridge, Harvard University Press, 1997, pp. 89-104.

31 Facione, P. A., *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*, Measured Reasons, 2011, pp. 1-28.

32 Brookfield, S. D., *Teaching for Critical Thinking: Tools and Techniques to Help Students Question Their Assumptions*, San Francisco, Jossey-Bass, 2012, pp. 15-27.

33 Hoffman, M. L., *Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice*, New York, Cambridge University Press, 2000, pp.23-45.

34 Batson, C. D., *Altruism in Humans*, Oxford, Oxford University Press, 2011, pp.3-8; Eisenberg, N., „The Relation of Empathy to Prosocial and Related Behaviors”, *Psychological Bulletin*, 1987, pp.91-119.

contextul educațional, gândirea critică îi ajută pe tineri să dezvolte abilități de discernământ, esențiale pentru a nu cădea pradă manipulărilor sau ideologiilor extremiste.³⁵ Atunci când elevii sunt învățați să gândească critic, ei devin mai capabili să își conteste propriile prejudecăți și să își formeze opinii bazate pe dovezi și argumente solide.³⁶ Această abordare contribuie la construirea unei societăți în care diversitatea de opinii este nu doar acceptată, ci și apreciată.³⁷

Empatia, ca o altă valoare educațională importantă, este capacitatea de a înțelege și a împărtăși sentimentele altora. Educația care promovează empatia îi învață pe elevi să recunoască experiențele și suferințele celorlalți, ceea ce contribuie la crearea unor relații interumane mai armonioase.³⁸ Această învățare nu doar că facilitează interacțiunile sociale pozitive, dar și ajută la prevenirea conflictelor interumane. Prin activități care implică colaborarea și dialogul, elevii pot învăța să aprecieze perspectivele diferite și să își dezvolte abilități de comunicare care sunt esențiale în societăți pluraliste.³⁹ Această capacitate de a empatiza reduce prejudecățile și temerile față de ceilalți, favorizând astfel un climat social mai tolerant.⁴⁰

Responsabilitatea socială este o altă valoare crucială care trebuie integrată în educație. Aceasta îi îndeamnă pe indivizi să își asume un angajament activ față de binele comunității și să contribuie la soluționarea problemelor sociale.⁴¹ Educația⁴² care încurajează responsabilitatea socială

35 Dewey, J., *Democracy and Education*, New York, The Macmillan Company, 1916, pp.21-35.

36 Putnam, R. D., *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, New York, Simon & Schuster, 2000, pp.72-89.

37 Oprean, D., *Remedies for Abusive Religiosity: An Interdisciplinary Conversation* (Vol. 5), editat de Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Scientia Moralitas International Journal of Multidisciplinary Research*, 2020, pp. 15-30.

38 Roebben, B., *Religieuze educatie op school. Een Vlaams perspectief op een leergebied in beweging*, în *Kleur(en) (be)kennen. Onderwijs, levensbeschouwing en religie*, editat de Hans Van Crombrugge & Nancy Vansieleghem, Gent, Academia Press, 2003, pp. 87-106.

39 Matei, C., „The Role of Religious Education in Promoting Active Pluralism in Belgium”, *RAIS Research Association*, 2024, p. 137.

40 Rotaru, Ioan-Gheorghe, „Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

41 Oprean, D., *Remedies for Abusive Religiosity: An Interdisciplinary Conversation* (Vol. 5), *Scientia Moralitas International Journal of Multidisciplinary Research*, 2020, pp. 15-30.

42 Rotaru, Ioan-Gheorghe, „Valences of Education”, în *Proceedings of the 23th Internati-*

promovează implicarea civic și activismul, oferindu-le elevilor ocazia de a participa la proiecte comunitare și inițiative de voluntariat. Prin aceste experiențe, elevii nu doar că își dezvoltă competențe practice, dar și o conștiință socială care îi motivează să acționeze în interesul comunității, contribuind astfel la coeziunea socială.

În acest context, Claudia Matei subliniază rolul educației religioase în promovarea pluralismului activ, afirmând că o educație bine concepută poate contribui la reducerea extremismului prin facilitarea dialogului între diferitele credințe și culturi. Aceasta este esențială pentru construirea unei societăți care nu doar acceptă diversitatea, ci o valorizează activ.⁴³ Pentru a integra aceste valori în sistemele educaționale, este necesară o reformă curriculară care să prioritizeze nu doar cunoștințele teoretice, ci și dezvoltarea personală și socială a elevilor.⁴⁴

Cadrele didactice joacă un rol esențial în acest proces, având responsabilitatea de a crea un mediu de învățare care să încurajeze dialogul deschis, respectul reciproc și explorarea diversității.⁴⁵ Formarea cadrelor didactice în domeniul educației pluraliste este vitală pentru a asigura că valorile educaționale moderne sunt eficient implementate în clasă.⁴⁶

De asemenea, este important ca instituțiile educaționale să colaboreze cu comunitățile pentru a crea inițiative care promovează coeziunea socială și includerea diversității.⁴⁷ Parteneriatele între școli, organizații comunitare și grupuri religioase pot facilita programe educaționale care să abordeze teme precum toleranța și respectul față de diversitate, contribuind astfel la reducerea prejudecăților și la prevenirea extremismului. Astfel,

onal RAIS Conference on Social Sciences and Humanities, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

43 Matei, C., „The Role of Religious Education in Promoting Active Pluralism in Belgium”, *RAIS Research Association*, 2024, pp.136-138.

44 *Ibidem*.

45 Facione, P. A., *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*, Measured Reasons, 2011, pp.1-28.

46 Meijer, W. A., „De cultuur van het onderwijs. Op zoek naar verwantschap tussen islamitische en westerse onderwijsstradities”, în *Religieus opvoeden in een multiculturele samenleving*, editat de Hans Van Crombrugge & Nancy Vansieleghem, Leuven, Davidsfonds, 2000, pp.73-84.

47 Rotaru, Ioan-Gheorghe, “Aspects of Biblical Philosophy on the Development of World Civilizations”, *Scientia Moralitas. International Journal of Multidisciplinary Research* 8 (2023), nr.1, pp. 62-79.

prin educație, putem construi un cadru în care diversitatea nu este văzută ca o amenințare, ci ca o oportunitate de a învăța unii de la alții și de a crea o societate mai unită și mai echitabilă.⁴⁸

Concluzii

Educația pluralistă este esențială în modelarea unei societăți multiculturale și tolerantă, oferind un cadru sigur și obiectiv pentru explorarea diversității culturale și religioase. Într-un peisaj educațional care încurajează respectul reciproc și empatia, elevii învață să-și depășească propriile prejudecăți și să aprecieze complexitatea identităților din jurul lor. Promovarea pluralismului religios nu se limitează la cunoașterea teoretică, ci devine un proces activ prin care elevii se angajează în dialoguri constructive, dezvoltând abilități interpersonale esențiale pentru o conviețuire pașnică.

În contextul provocărilor aduse de individualism și tensiunile generate de globalizare, educația își extinde rolul de la transmiterea de cunoștințe la formarea unor cetățeni responsabili social și empatici. Integrarea valorilor colective precum solidaritatea și responsabilitatea față de comunitate reprezintă nu doar o adaptare la nevoile societății moderne, ci și o măsură de prevenire a extremismului. Atunci când elevii sunt expuși la un curriculum care valorizează pluralismul și înțelegerea diversității, ei devin mai puțin susceptibili la ideologiile polarizante, fiind pregătiți să construiască punți de comunicare și să contribuie activ la coeziunea socială.

Astfel, educația pluralistă se dovedește a fi nu doar o metodă de predare, ci un veritabil antidot împotriva tendințelor de izolare și radicalizare, având potențialul de a crea o societate în care diversitatea este valorizată și unde fiecare individ contribuie la bunăstarea comună. Educația devine, în acest sens, un fundament pentru o lume mai echitabilă și mai interdependentă, un spațiu în care fiecare elev este încurajat să devină un cetățean activ, capabil să se adapteze într-un context multicultural dinamic.

48 Matei, C., „The Role of Religious Education in Promoting Active Pluralism in Belgium”, *RAIS Research Association*, 2024, p.138.

Bibliografie:

- * APPIAH, K. A., *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*, New York, W.W. Norton & Company, 2006.
- * BANKS, J. A., *Diversity and Citizenship Education: Global Perspectives*, San Francisco, Jossey-Bass, 2008.
- * BATSON, C. D., *Altruism in Humans*, Oxford, Oxford University Press, 2011.
- * BAUMAN, Z., *The Individualized Society*, Cambridge, Polity Press, 2001.
- * BIESTA, G. J., *Beyond Learning: Democratic Education for a Human Future*, Boulder, Paradigm Publishers, 2006.
- * BROOKFIELD, S. D., *Teaching for Critical Thinking: Tools and Techniques to Help Students Question Their Assumptions*, San Francisco, Jossey-Bass, 2012.
- * DELORS, J., *Learning: The Treasure Within*, Paris, Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-First Century, 1996.
- * DEWEY, J., *Democracy and Education*, New York, The Macmillan Company, 1916.
- * EISENBERG, N., „The Relation of Empathy to Prosocial and Related Behaviors”, *Psychological Bulletin*, 1987. <https://psycnet.apa.org/record/1987-15523-001>
- * FACIONE, P. A., *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*, Measured Reasons, 2011.
- * GUTMANN, A., *Democratic Education*, Princeton, Princeton University Press, 1999.
- * HOFFMAN, M. L., *Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice*, New York, Cambridge University Press, 2000.
- * MATEI, C., „The Role of Religious Education in Promoting Active Pluralism in Belgium”, *RAIS Research Association*, 124-140, 2024. <https://rais.education/wp-content/uploads/2024/07/0401.pdf>
- * MEIJER, W. A., „De cultuur van het onderwijs. Op zoek naar verwantschap tussen islamitische en westerse onderwijsstradities”, în *Religieus opvoeden in een multiculturele samenleving*, editat de Hans Van Crombrugge & Nancy Vansieleghem, Leuven, Davidsfonds, 2000.

- NODDINGS, N., *The Challenge to Care in Schools: An Alternative Approach to Education*, New York, Teachers College Press, 2005.
- NUSSBAUM, M. C., *Cultivating Humanity: A Classical Defense of Reform in Liberal Education*, Cambridge, Harvard University Press, 1997.
- OPREAN, D., *Remedies for Abusive Religiosity: An Interdisciplinary Conversation* (Vol. 5), editat de Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Scientia Moralitas International Journal of Multidisciplinary Research*, 15-30, 2020.
- PUTNAM, R. D., *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, New York, Simon & Schuster, 2000.
- ROEBBEN, B., *Religieuze educatie op school. Een Vlaams perspectief op een leergebied in beweging*, în *Kleur(en) (be)kennen. Onderwijs, levensbeschouwing en religie*, editat de Hans Van Crombrugge & Nancy Vansieleghem, Gent, Academia Press, 2003.
- RORTY, R., *Contingency, Irony, and Solidarity*, Cambridge, Cambridge University Press, 1989.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Valences of Education", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Aspects of Biblical Philosophy on the Development of World Civilizations", *Scientia Moralitas. International Journal of Multidisciplinary Research* 8 (2023), nr.1, pp. 62-79.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Globalization and its effect on religion", *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (eds.), Les Arcs, France, Iarsic, 2014, vol.1,nr.1, pp.532-541.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Plea for Human Dignity", în *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, Volume 1, pp. 29-43.
- SEN, A., *Identity and Violence: The Illusion of Destiny*, New York, W.W. Norton & Company, 2005.
- TAYLOR, C., *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, New Jersey, Princeton University Press, 1994.